

فرم پیشنهاد تحقیق پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد

عنوان تحقیق به فارسی:

بررسی تاثیرات سیاست های دولت عربستان پس از بهار عربی در واگرایی قومی- مذهبی در منطقه خاورمیانه (مطالعه موردی: یمن و سوریه)

ج- بیان مسأله اساسی تحقیق به طور کلی (شامل تشریح مسأله و معرفی آن، بیان جنبه‌های مجهول و مبهم، بیان متغیرهای مربوطه و منظور از تحقیق):

عربستان سعودی، بزرگ‌ترین کشور در غرب آسیاست که با مساحتی ۲/۱۴۹ میلیون کیلومتر مربع، بعد از الجزایر، دومین کشور بزرگ عرب نشین از این نظر است. جمعیت این کشور بیش از ۲۷ میلیون نفر است که فقط ۱۶ میلیون نفر شهروند این کشور هستند و بقیه از اتباع خارجی مهاجر به این کشورند. این سه کشور از سه منظر، نقش عمده‌ای را در تحولات منطقه‌ای بر عهده دارد

الف: ذخایر نفتی فراوان ب: وجود اماکن مذهبی در شهرهای مکه و مدینه پ: موقعیت جغرافیایی در کنار دریای سرخ

پادشاهی عربستان این کشور بیش‌ترین ذخایر نفتی جهان را داراست که این ذخایر به شکل عمده‌ای در استان شرقی متمرکز شده‌اند. نفت، ۹۵ درصد از صادرات و ۷۰ درصد درآمد دولت را تشکیل می‌دهد. سیستم حکومت در این کشور پادشاهی مطلقه است که در سال ۱۹۳۲ توسط ملک عبدالعزیز بن سعود پایه‌گذاری شد. در این کشور حزب سیاسی پارلمان و انتخابات وجود ندارد و نهاد دین از قدرت‌مندترین نهادهای جامعه است. گروه‌های صاحب قدرت در عربستان عبارتند از: ۱- خانواده سلطنتی ۲- رهبران مذهبی ۳- قبایل ۴- بازرگانان ۵- تکنوکرات‌های جدید.

از سال ۲۰۰۹ به این سو، پدیده‌ای در برخی کشورهای خاورمیانه رخ داد که منجر به سقوط یا به چالش کشیده شدن نظام‌های سیاسی در این کشورها بود. کشورهایی هم چون مصر، تونس، لیبی، سوریه، یمن و بحرین به طور مستقیم وارد چالشی شدند که "بهار عربی" نام گرفت. برخی از این نظام‌ها، همانند مصر، بحرین و تونس از متحدان نزدیک عربستان سعودی و برخی همانند سوریه، با آن دشمن بودند. به هر حال، عربستان سعودی در مواجهه با این پدیده دو نوع خط مشی را در پیش گرفته است:

الف: حمایت از متحدان خود

ب: کمک به سرنگونی نظام‌هایی که در راستای منافع نظام سعودی عمل نمی‌کنند.

در این مسیر، مسئله‌ی وجود اقوام و قبایل مختلف در این کشورها، سبب گردیده که بر پیچیدگی اوضاع افزوده شود. مکتب سازه‌انگاری به ما کمک می‌کند که رابطه‌ی میان هویت و امنیت را در این مناطق مورد آزمون

قرار دهیم. تجربه تاریخی نشان داده که میزان ثبات یا عدم ثبات دولت مرکزی، در کشورهای عربی، نسبت مستقیمی با میزان همگرایی یا واگرایی اقوام با خود و نظام های سیاسی دارد.

نظام سیاسی در عربستان سعودی، همواره کوشیده است با اعمال سیاستهای همگرایانه نسبت به اقوام متحد و خط مشی واگرایانه نسبت به اقوام مخالف خود، و با استفاده از ظرفیت های خود در جهان اسلام، دنیای عرب و در عرصه اقتصاد جهانی، همزونی خود را در این مناطق بیشتر کند. عربستان سعودی، همواره خواهان برپایی حکومتهایی در منطقه است که در جهت منافعش حرکت کنند. پس در این مسیر، برپایی نظام های دموکراتیک، امری بی معنا خواهد بود چرا که عربستان سعودی، خود دارای نظامی غیردموکراتیک است. بنابراین طبیعتاً این کشور با هر کشوری که در منطقه برخلاف منافعش گام بردارد مخالف است. با شروع بحران در سوریه و یمن، چنانکه شواهد نشان داده که گروه های مخالف دولت در سوریه و گروه های موافق دولت در یمن، توسط دولت عربستان حمایت می شوند. این پژوهش در پی این است که با استفاده از مکتب سازه انگاری، مشخص کند عربستان و سیاستهای منطقه ای آن، چگونه بر واگرایی قومی-مذهبی در کشورهای عربی به ویژه سوریه و یمن تاثیر می گذارد.

د - اهمیت و ضرورت انجام تحقیق (شامل اختلاف نظرها و خلاء های تحقیقاتی موجود، میزان نیاز به موضوع، فواید احتمالی نظری و عملی آن و همچنین مواد، روش و یا فرآیند تحقیقی احتمالاً جدیدی که در این تحقیق مورد استفاده قرار می گیرد):

موضوع عربستان و دخالت های این کشور در منطقه، در حال حاضر از مهمترین مسائلی است که در منطقه خاور میانه وجود دارد. از آثار سوء این سیاست، شعله ور تر شدن شعله های جنگ در منطقه است. عربستان سعودی کشوری است که مهد اسلام است و اسلام دینی است که باتمام وجود از حقوق یک انسان دفاع می کند و انسان را اشرف مخلوقات نامیده است. اما چرا باید یک چنین دولتی در این کشور به خود اجازه بدهد که به گروه هایی کمک کند که در راستای جنگ افروزی عمل می کنند و سعی در براندازی حکومت های اسلامی یا نگهداشتن نظام های غیر اسلامی و غیر دموکراتیک داشته باشد؟! اهمیت این موضوع از این جا ناشی می شود که جامعه ی خاورمیانه هنوز از منظر هویتی مورد بررسی دقیق قرار نگرفته است. شناخت هویتی این جوامع سبب می گردد که میزان تعامل بالاتر رود و راه برای ایجاد همگرایی میان کشورها هموارتر گردد.

ه - مرور ادبیات و سوابق مربوطه (بیان مختصر پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل و خارج کشور پیرامون موضوع تحقیق و نتایج آنها و مرور ادبیات و چارچوب نظری تحقیق):

کتاب شبه جزیره عربستان در حال حاضر ترجمه اسدالله علوی
کتاب مناسبات جمهوری اسلامی ایران و عربستان پس از یازده سپتامبر نوشته دکتر هادیان

و - جنبه جدید بودن و نوآوری در تحقیق:

در بیشتر پژوهش‌های انجام شده در حوزه‌ی مسائل سیاسی در منطقه‌ی خاورمیانه، از روش‌های علمی بهره‌برده نشده است. جنبه‌ی نوآورانه‌ی این پژوهش، در استفاده از مکتب‌سازه انگاری، مکتب‌کپنهاگ و بررسی رابطه‌ی میان مولفه‌های هویتی و مسئله‌ی امنیت در خاورمیانه است.

ز- اهداف مشخص تحقیق (شامل اهداف آرمانی، کلی، اهداف ویژه و کاربردی):

هدف آرمانی: تشخیص مولفه‌های هویتی (قومی، مذهبی، ملی و جهان‌گرا) در خاورمیانه
هدف کلی: بررسی سیاست خارجی حکومت عربستان سعودی در خاورمیانه
هدف کاربردی: بررسی تاثیر سیاست‌های منطقه‌ای عربستان بر واگرایی قومی-مذهبی در کشورهای عربی به ویژه یمن و سوریه

ح - در صورت داشتن هدف کاربردی، نام بهره‌وران (سازمان‌ها، صنایع و یا گروه ذینفعان) ذکر شود (به عبارت دیگر محل اجرای مطالعه موردی):

ط- سؤالات تحقیق:

سوال اصلی: پس از بهار عربی، سیاست منطقه‌ای حکومت عربستان سعودی چگونه بر واگرایی قومی-مذهبی در کشورهای خاورمیانه به ویژه سوریه و یمن تاثیر گذاشته است؟

سوال فرعی ۱: بهار عربی چگونه رخ داد؟

سوال فرعی ۲: رابطه میان هویت (به ویژه هویت قومی و مذهبی) و امنیت در کشورهای

خاورمیانه چیست؟

ی- فرضیه های تحقیق:

فرضیه اصلی: دولت عربستان برای دستیابی به هژمونی منطقه ای در جهت جلوگیری از

قدرت گرفتن دولتهای شیعی، تضعیف محور مقاومت و هم چنین ایجاد منافع ملی، با

سیاست های خود در راستای واگرایی قومی-مذهبی در منطقه گام برداشته است.

فرضیه فرعی (۱): بر اساس مکتب سازه انگاری، بهار عربی به دلیل تغییر در مولفه های

هویتی قومی-مذهبی در کشورهای عربی رخ داد.

فرضیه فرعی (۲): هرچه مولفه های هویت ملی در منطقه تقویت شوند بر میزان همگرایی قومی افزوده خواهد شد

ک- تعریف واژه ها و اصطلاحات فنی و تخصصی (به صورت مفهومی و عملیاتی):

عربستان سعودی، سوریه، یمن، هویت قومی، هویت مذهبی، سازه انگاری

ه- روش شناسی تحقیق:

الف- شرح کامل روش تحقیق بر حسب هدف، نوع داده ها و نحوه اجراء (شامل مواد، تجهیزات و استانداردهای مورد استفاده در قالب مراحل اجرایی تحقیق به تفکیک):

تذکر: درخصوص تفکیک مراحل اجرایی تحقیق و توضیح آن، از به کار بردن عناوین کلی نظیر، «گردآوری اطلاعات اولیه»، «تهیه نمونه های آزمون»، «انجام آزمایشها» و غیره خودداری شده و لازم است در هر مورد توضیحات کامل در رابطه با منابع و مراکز تهیه داده ها و ملزومات، نوع فعالیت، مواد، روشها، استانداردها، تجهیزات و مشخصات هر یک ارائه گردد.

ب- متغیرهای مورد بررسی در قالب یک مدل مفهومی و شرح چگونگی بررسی و اندازه گیری متغیرها (در صورت وجود و امکان) :

متغیر مستقل: سیاست منطقه ای دولت عربستان سعودی

متغیر وابسته: میزان همگرایی و واگرایی قومی-مذهبی در مناطق مختلف کشورهای یمن و سوریه